

HRVATSKA RIEČ

Pređplatna ciena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donañanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 uviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobćena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju. — Rukopisi se ne vraćaju.

Drzovitost vlastodržaca.

U četvrtak je bila razprava u bečkom parlamentu o Šušteršićevim predlozima glede magjarske agrarne banke u Bosni, o kojoj sve stranke u Austriji priznaju da je je jednostavno lihvarsko izrućenje našeg naroda u Bosni u ruke gnjusne magjarske špekulacije. To izrućenje našeg naroda magjarskim lihvarima odobrila je austrijska vlada, koju uzdržava Luegherova stranka, ta „zaštitnica“ Hrvata i neprijateljica Magjara.

Naravna je stvar da su zastupnici naših zemalja u Beču morali se dignuti proti tim predlozima i proti takovoj austrijskoj vladi, jer u koncesioniranju magjarskoj agrarnoj banci se vidi čista strahota sustava, koji se u Beču provadja proti našem narodu. Bečki vlastodržci od vjeka su popuštali Magjarima kad je trebalo da to popuštanje ublaži napetost sa Peštom, ali ta popuštanja su išla uvijek na račun naše kože; troškove bečke vladine politike su uvijek plaćali Hrvati. Tako i u času pogibelji rata, Austrija je ublažila Magjare, izručujući im napokon i Bosnu, gdje bi oni imali jednostavno orobiti i zarobiti naš narod, ako hoće da se od kmetstva prema begovima oslobodi.

U vrijeme te prodaje bečke bilo je ipak nesretnika u našem narodu, koji su se zanašali na bečke garancije i ustrajali legije.

Magjarskom agrarnom bankom u Bosni otkrivene su eto te garancije, otkrivene u želje bečke vlade, otkrivene su izdajničke službe, koje su bile u Banovini već skupo naplaćene još za vrijeme magjarskih udruza.

Bečku dobrohotnost, magjarsku gospodsku bahatost, plaćeno služništvo stranke Trödlrove plaća eto Hrvat gdje god se nalazi, kao što je to uvijek plaćao od kad je došao u doticaj sa bečkom vladom. I najnovije igre bečke, koje idu da naš narod razdvoje i izruče na izrabljivanje ojačanom dualizmu, ojačanom bratstvu Niemca i Magjara, otvaraju napokon oči i ostalim slavenima kao i socijalnim demokratima, koji su također izručeni oligarhiji njemačko-magjarskoj.

Svi ovi u ime čovječstva i svoje, ustali su, ne bi li osjetili razbojničko djelovanje jednog koncesioniranog zavoda, kojemu je svrha da zarobi koji milijun duša, uništi jedan čitli narod.

U petak bio je prvi okršaj u kojem je bečka vlada sa svojim Niemcima bila u manjini. Jučer, ntorak bio je drugi okršaj, u kojem je imala vlada većinu od pet glasova proti predlogu Šušteršića, koim se izražavalo nepovjerenje vladi, tražilo da koncesije pružene banci budu proglašene ništavnim i da se odbija svaka zakonska osnova, koja ne bude smatrala otkup kmetova državnim pitanjem.

Kako se vidi, vlada je podlegla, jer u drugom okršaju, kad su sve stranke napele svoje sile, većina od pet glasova je tako kukavna, da bi svaka druga vlada povukla posljedice. Bilinski, Burian, Bienerth sa ostalom vladom imali bi predati ostavku.

Nu to se u Austriji ne će dogoditi, jer bi to bio poraz Niemstva pred „slovenskom jednotom“, a vladu, sve Niemce vodi danas na uzici gosp. ministar vanjskih posala Aehrenthal, koji drzovitost može nazvati svojom najvećom kriepošću.

On je dao Magjarima što su u Bosni tražili, kao što je dao Turskoj 50 milijuna, kao što je razbacio na stotine, na tisuće milijuna, kao što je monarhiju vezao uz Prusku, a sve to, jer hoće kao Niemac da osjeti sve tražbine raznih slavenskih naroda u monarhiji i čak u Europi. On neće pustiti da Njemačke stranke slušaju drugi zakon nego drzovitost, koja misli da se kao u pitanju aneksije može sve novcem postići, pa čak i narode podkupiti.

Gosp. Aehrenthal na novcu gradi sve, pa i njegov list, koji je poznat kao poluslužbeni list ministarstva vanjskih posala, udara u tu žicu svoga gospodara.

On jauče i u svom jadu postaje drzovit obarajući se na nikoga drugoga, nego na za-

stupnike iz Dalmacije što su se usudili ustati proti danušnjoj bečkoj vladi.

A razlozi radi kojih „Fremdenblatt“ ustaje uprav su radi svoje bezočne drzovitosti divni.

Vlada bečka, po njemu, želi neizmerno dobra „kraljevini“ Dalmaciji, ona sve moguće nastoji da ju pridigne; ona produžuje željeznice, razvija parobrodarstvo naše u svjetsko, svraća turiste na naše obale, podiže proizvodnju zemljišta, trgovinu i obrt umnožava, unapređuje blagostanje čitave zemlje i pučanstva. Pa kad je tako zašto ti zastupnici ne dadu državi što ona od njih traži, naime svoj glas, svoju službu, svoju savjest?

I onda dolazi drzovita, bahata pretnja. Zastupnici iz Dalmacije moraju nastojati da bude glasovan proracun, ako neće doći u protumbu sa interesima njihove domovine i njihovih izbornika.

Zastupnici Dalmacije, veli dalje list, stavljaju sa dosadašnjom svojom politikom na kocku svoj mandat. A za ovu tvrdnju poziva se list na uvažene glasove, koji su valjda došli do ušiju njegovom gospodaru gosp. Aehrenthalu. Čuti se u Dalmaciji, veli taj list, da je zlo naplaćivati dobrohotnost neharnošću, na prijateljstvo odvracati neprijateljstvom. Ovo bi moglo napokon ozvoljiti bečku vladu. Zato zastupnici iz Dalmacije radi svoga dobra imadu revidirati svoje držanje u parlamentu. Oni su do sada vukli kola samo za drugoga, a ovo je također jedna vrst političkoga kmetstva, koje se mora čim prije svojevoljno otkupiti.

Drugim riečima list bečkih vlastodržaca se ruga Dalmaciji i ujedno se prieti. Što on to čini sa većinom naših zastupnika, s kojima smo inače u ovom pitanju složni, nije nam stalo i ne čudimo se. Oni su služili često vladi pa i pravo je da ih sada udara u obraz. Ali da se bečki list ruga našoj zapuštenosti, da on traži od nas služništvo zato što je bečka vlada kroz više od sto godina upropaščivala ovu zemlju, što je većinu pučanstva dovela do siromaštva, to je što ne smijemo dopustiti. Takovu drzovitu uvredu vraćamo onima, koji su u nadahnuli.

Dalmacija od Beča ne traži milosti ni milostinje, ona traži da joj se povrati oletu, da se izpune neizpunjene prisjega, da je se ne drži sapetu u zagrljaju Niemstva, koji ju guši, nego da ju se pusti da sa ostalim zemljama svoga naroda sačini cjelinu u kojoj će narod sa svojim kraljem sam sebi davati što izradi.

Što sada imade Dalmacija? Što ona može još izgubiti? Što dobiti od vlade koja tlači naš narod gdje god ga ima?

Prijetnja gosp. Aehrenthalu i njegovom listu dalmatinski se političari ne boje. Problematici njegov uspjeh u vanjskoj politici lasno može, a i mora dovesti do neuspjeha bečke politike u monarhiji.

Ako tko, Hrvati su potpisni o zid, svukud gdje god ih ima, tako da moraju napeći sve svoje sile da svoje protivnike od sebe odaleče. U lom je njima spas, a ne u blagonaklonosti bečke vlade.

Potpisnati su o zid i drugi Slaveni, pa ako je kod njih i samog nagona na samouzdružavanje i oni će učiniti što njihova narodna obrana zahtjeva.

Da oni u tome mogu uspjeti mogli su se osvjedočiti vlastodržci i prigodom zadnjih okršaja, koji će imati svojih posljedica.

Da će Dalmacija u toj borbi biti žilavija nego je do sada bila, mogu biti u Beču više nego uvjereni.

Pa kad je zastupnik Prodan jučer o d-bio drzovitosti poluslužbenog glasila ministarstva vanjskih posala, neka budu u Beču uvjereni da je on govorio iz duše celog pučanstva.

Ako u Beču ne razume naše politike, reći ćemo im da su Hrvati narod, koji je poličan i razdvojen, ali koji ima u sebi razvijen osjećaj zajedništva, ponosa i svoga prava, te prema tomu da je uzaludna sva bečka rabota, jer Hrvati će biti narod jedan i ujedinjen bilo to bečkim vlastodržcima po volji ili ne.

A puteva koji k tomu ujedinjenju vode ima različitih.

Samo jedan jedini put je koji može biti od koristi celoj monarhiji. Nu ako je taj silom zakrčen od onih koji u monarhiji vode vanjsku i unutarnju politiku, narod se naš može uputiti svim onim drugim, koji monarhiji ne će uzveličati slavu. To bi barem mogli znati ministri austrijski i prema tomu uplivati da njihova glasila ne budu drzovita prema narodu koji znade veoma mnogo trpiti, ali koji je kroz sva prošla vremena pokazao, da je mogao biti tako jak da je bio često najjačim ostalom monarhije.

Hrvati su umirali za državu, ali ne će dopustiti da ih ta država umori.

Parlamentarno izvješće.

Beč, 5. lipnja 1909.

Carevinsko vieće. Na 3. o. m. počela je razprava vrhu prešnog predloga Šušteršića glede agrarne banke, koju su Magjari već osnovali u Bosni. Taj predlog sadržava negodovanje proti vladi, što se je pokazalo toliko slabom, da nije zapričtila na vrijeme osnutak banke; nalaze se pak vladi, da proglašni ništavnom koncesiju i privilegije, što je bosanska vlada udielila banci, te da u ustavnim odredbama za Bosnu i Hercegovinu bude utvrđeno, da otkup kmetova ima sliediti državnim sredstvima i putem državnih organa.

Vrhu prešnosti predloga trajala je razprava do jučer. Predlagatelj u odljem stvarnom govoru iztakao je sve štetne posljedice, koje će nastati, bude li se otkup kmetova u Bosni i Hercegovini tjerao kao unosan posao jednog privatnog zavoda, komu je šamo do dobre špekulacije.

Tekom razprave govorio je i zastupnik Biankini, koji je naglasio, da je uprava Bosne daleko gora od nekadašnje austrijske uprave u Lombardiji i Veneciji, koje su se od monarhije oslobodile. Navadja razne slučajeve, gdje je bosanska vlada dala uništiti težačke trude na državnim zemljama, što su težaci od više vremena obrađivali. Dr. Kramarž bavio se je unutarnjom i izvanjskom politikom monarhije i suzbio je osvade podignute proti njemu i drugovima, koji su prisustvovali slavenskom kongresu u Petrogradu. Veli, da uslied velike usluge, što je Njemačka prigodom aneksije učinila ovoj monarhiji, vez između tih dviju država tako je jak, da ga se ne da razriješiti. Posljedica toga jeste, jačanje njemačke moći i upliva u monarhiji i dosliedno potisnuće i progonoštvo slavenskog elementa.

S toga je nužno, da se Slaveni okupe, da se podupru uzajamno toli u narodnom, koli u kulturnom i gospodarstvenom pogledu. Tu ne ima nikakvih veleizdajničkih tendencija; tu se ne radi, da se razmaknu granice država, nego se ide za tim, da svaki narod u državi u kojoj se nahodi, prisnogme toliko snage, da uzčuva i razvije svoju narodnost, svoj jezik, svoju kulturu. Zast. Dazsynski u odljem govoru napao je žestoko današnju oficiosnu Rusiju, s kojom dr. Kramarž hoće da sklupa savezništva.

Pokle se je još poredali razni govornici, došlo se je do glasanjanja o prešnosti. Treba napomenuti, da je zastupnik Kalina, radikalni Čeh, postavio posebni prešni predlog u istom predmetu osnutka agrarne banke i da se je vodila samo jedna razprava vrhu tog njegovog predloga i Šušteršićeva. Predlog je Kaline radikalniji, jer sadržava oštru osudu vladi radi njezina postupka.

Komora je jednoglasno priznala prešnost predlogu dr. Šušteršića. Zatim pri glasanjanju o prešnosti predloga zastupnika Kaline izpostavilo se je, da je absolutna većina glasovala za prešnost. Tim je ipak prešnost odbijena, pošto se hoće više trećine za pripoznanje prešnosti, ali je izpadak tog glasanjanja bio težak udarac koji za vladu, toli za vladine stranke, koje su ovog puta ostale u manjini. Opozicija ih je za 7 glasova nadjačala. Radi te blamaže nastala je već uzbuđenost u taboru vladinih njemačkih stranaka, jer iza glasanjanja o prešnosti, nakon kratke razprave imalo je sliediti glasanjanje vrhu meritornog predloga dr. Šušteršića, koji bi za stalno dobio većinu.

U meritornoj razpravi govorio je u kratko predlagatelj. Za njim je govorio Niemac Redlich oko 3 sata, a to u svrhu da zavlači razpravu do večeri, te da predsjednik zaključí sjednicu. I zbilja, kad je napokon zastupnik Redlich svoj govor dovršio, predsjednik javlja, da će zaključiti sjednicu i prekinuti razpravu. Sa strane oporbe nastaje protimba, te biva predloženo, da se nastavi rasprava. Taj predlog bi stavljen na glasanjanje, koje je obavljeno poimeance na zahtjev oporbe. Izpadak glasanjanja djelovao je porazno na Niemce i na vladu. Predlog naime, da se nastavi rasprava, bio je primljen sa 221 proti 200 glasova. Potom je sinoć pri glasanjanju oporba razpolagala sa većinom od 21 glasa.

Uslied tog zaključka bila je nastavljena razprava. Govorio je u kratko zastupnik dr. Laginja, koji je dao izraza svom velikom zadovoljstvu nad izpadkom glasanjanja, te je predložio, da se razprava zaključí. Kod Niemca na to nastade buka, koja se je u brzo stišala. Niemac Wolf predlaže poimeenično glasanjanje vrhu predloga dr. Laginje. Predlog Wolfa bio je dovoljno poduprt od Niemca. Niemci su se još prvo dogovorili, da će pošto po to zapričćiti, da dodje do meritornog glasanjanja vrhu Šušteršićeva predloga u jučerašnjoj sjednici, jer da fali mnogo njihovih zastupnika, dočim je oporba na okupu. S toga su oni nastojali, da sjednica bude zaključena, e da uzmognu imati vremena, da sa pozovu sve odsutne zastupnike i tako imati većinu.

Dakle započelo je poimeenično glasanjanje o predlogu za konac razprave. Biti će bilo po imenu pozvano deset zastupnika, kad na strani kršćano-socijala nastu užasna vika, tobože s toga, što bi ih uvredio zastupnik Kotlar, koji je kao perodovja pozvao zastupnike po imenu, te se je dosjetio, da je na Njemačkoj strani netko odgovorio sa ne za zastupnika, koji se nije ni nalazio u komori. Na to su socijalisti predbacili Niemcima tu prevaru. Niemci nastaviše još jače vikom i bukom, tako da se nije moglo prosliediti glasanjanjem, pa je predsjednik prekinuo sjednicu za nekoliko časa. Kad je zatim preuzeta sjednica, predsjedniku nisu dali ni da dodje do rieči. Opet bi prekinuta sjednica, pa opet nastavljena, ali uzaludno, te je predsjednik na koncu zaključio sjednicu radi nemogućnosti da se uslied velike buke posluje.

Po svoji prilici nastajna sjednica biti će u utorak.

Jučerašnja sjednica bila je doista znamenita. Tu se je pokazala jakost Slavena i velika slabost Niemca, koji uza sve Poljake što su u njima glasovali, nisu ipak imali većinu. Tu se je zbilja stvar dosele nevidjena i nečuvana, biva da se vladine stranke za spasiti vladu laćaju obstrukcije. Dosad su tjerale obstrukciju oporbe stranke, u svrhu da sruše vladu, ili da od nje izvohste svoja prava. Sad eto vode obstrukciju vladine stranke. Vlada proti parlamentu! Vlada proti većini! Toga ne može da bude nego u Austriji.

Niemci hoće da taj inače sramotni postupak za vladine stranke opravdavaju time, što da su ih Slaveni htjeli iznenaditi, jer su slučajno imali većinu i jer je mnogo njemačkih zastupnika odsutno. Nu to ne stoji. Svak je znao i morao predviditi, da će se u dva dana dokoncati razprava o prešnom predlogu Šušteršića. S druge strane pri glasanjanju za nastavak razprave izpostavilo se je, da je bio prisutan 421 zastupnik, da su potom faila u sve 42 zastupnika, medju kojim zastupnici pripadaju poljske stranke, njih 15 na broju koji su se hotimice odalečili. Ostali odsutni zastupnici pripadaju razmjerno skoro jednako koli jednoj toli drugoj skupini.

Niemci su faktično u jučerašnjoj sjednici silom zapričćili glasanjanje da doblju vremena i da ulove koju manju grupu zastupnika, kako bi pri meritornom glasanjanju pa predlog Šušteršića. Najviše nade htjeli u pučku poljsku stranku, od koje će zavisit budućí izpadak glasanjanja.

Nadodati je, da su za predloge oporbe u jučerašnjoj sjednici glasovali: Slavenska unija (Česi, Slovenci, Hrvati), pretežni broj Rusina, svi socijalni-demokrati te Njemci Ofer i Hock.

Proti su glasovali Nemci, Rumunji, Talijani i Poljaci izim onih pučke stranke, koji su se, kako je rečeno, ustegli od glasovanja.

Centrala za promicanje prometa i prodaje marve.

Onih dana ministar poljodjelstva prikazao je zastupničkoj kući zakonsku osnovu, po kojoj ima se osnovati za ovu polu monarhije središnji zavod za promicanje prometa i prodaje marve. Taj će zavod za godine 1910.—1918 primati od države u ime godišnje subvencije 63.6 po sto carine utjerane pri uvozu goveda i svinja iz inozemstva ali svakako ne manje od jednog milijuna kruna.

Središnjem zavodu namijenjene su po istoj zakonskoj osnovi ove zadaće:

- da podigne i podupre zavode za korisno uloženje i raspačavanje marve;
- da podupre zadruge u tu svrhu ustanovljene;
- da promiče ustanovljenje marvinskih pazara;
- da promiče izvoz marve;
- da promiče osiguranje marve;
- da organizira nabavu krme;
- da promiče korisno uloženje marvinskih produkata;
- da organizira zajmodavanje na marvu.

Središnji zavod u besjedi biti će posebna juristička osoba, stajat će pod nadzorom ministarstva poljodjelstva, koje će naredbenim putem izdati potanje odredbe vrhu unutarnje uredbe i poslovanja.

Kad se uvaži svrha, za koju biva ustanovljen središnji zavod, važnost njegovih zadataka, bogata subvencija od 1 milijuna kruna na godinu, upliv i moć što će zavod uživati kao ustanova od države podignuta, nadgledana i zaštićena, ne ima dvojbe, da bi takav zavod mogao da neizmerno koristi važnoj grani gospodarstva, kao što je marvoogojstvo.

Zavod ima da drži u očevidnosti sve prometne prilike blaga; da organizira službu tako, da bude u stanju zanimanicima podavati sasvim pouzdanje obavijesti glede cijena, potroška, pazarskih prilika itd. To bi koristilo toliko gospodarim, dakle proizvođačim, koliko i konsumentim. Bile bi isključene spekulacije velikih trgovaca, koje su na štetu ne samo marvoogojcu i konsumentu, nego i svim manjim i srednjim trgovcima i posrednicima u prodaji i prometu sa blagom.

Nego ta zakonska osnova nije baš simpatijom primljena od manjih posjednika i gojitelja marve. Boje se, da će od te nove ustanove crpiti koristi samo veliki posjednici, oni koji se na veliko bave marvoogojstvom. Izgleda, da se je njima uprav htjelo doći u susret zakonskom osnovom, e da tako vlada skriši njihovu oporbu proti trgovačkim ugovorim, koje se imaju sklopiti sa balkanskim državama, naročito sa Srbijom, a kako se sad glasa i sa Crnogorom. I zbija kad se promišli na veliku subvenciju, kojom će zavod moći udieljavati po svom čestu premije na izvoz blaga; kad se promišli da se u trgovačkim ugovorim sa balkanskim državama neće dozvoliti uvoz živog, već zaklanog blaga, veliki posjednici i gojitelji marve, sad bolje organizirani i zaštićeni, ostali će podpuno gospodariti tržišne situacije; dočim će manjim biti onemogućeno, da im konkuriraju i da se na svoju ruku promiču, kako bi bolje placirali svoje blago, te će morati u svemu podići diktatu velikih gospodarata.

Nego sve je do načina, kako će se provadati cilja stvar. Manji posjednici mogu u svojim vlastitim organizacijam naći dovoljno zaštite.

Priručnik za ribara.

XII. Ribanje tunja (Thynnus thynnus).

Kad sam na ovome, moramo staviti našim ribarima na pamet još jednu stvar, koja za njih nije od one male važnosti, kako oni misle.

To je razbor, strpljivost i uzajamno podpomaganje.

Danas se tunji ribaju kod nas možemo reći sa mrežama oplienim od iste „traine“ (špaga) samo se diele na „tunare“, koje služe kao mreže za zatvor, „noćnjare“, koje se rabe kao sijalice i veliki šabakuni. Ovi ponajviše u Dalmaciji.

Moj zadatak nije da opisujem način ribanja ovim mrežama, to je mimolazim, pošto u tome ne bi imao u čemu da podučim našega ribara. Ja ću mu radje reći ono što on ne zna ob ovom ribanju, a što sam ja čitao, vidio ili čuo. Doduše ribolov tunja u našim vodama, ne može se ni iz daleka pripisovati sa onim što se godimice i redovito događa na obalama Italije i to u onom dijelu i što obilva Sredozemno more, u Siciliji, ali zato moramo priznati, da ako ribolov tunja, a osobito u ovo zadnje doba, nije kod

Mnogo ili možemo reći sve će zavisiti od toga, kako će zavod biti uređen; pošto la uredba ima da uzsliedi putem naredbe i to kad bude zakonska osnova konačno prihvaćena, sad bi bilo preuranjeno zauzeti odlučno stanovište u prilog ili proti samoj ustavi. Središnji zavod ima biti vodjen u skroz trgovačkom smislu i slobodan od svakog birokratičnog natezanja. Zavod će i trgovati sa blagom ne samo kao posrednik komisionarno, nego direktno na svoje ime. Proma tomu shvaljiva je zabrinutost srednjih i malih posjednika i bojazan da će se zavodom okoristiti samo veliki posjednici, prevagne li u zavodu njihova moć i upliv. Zavodu, koji je tako obilato subvencioniran, nebi nitko mogao praviti utakmicu.

Trebali će svakako, da koli ministarstvo poljodjelstva toli parlamentu strogo paze i bdiju nad takvim zavodom, da se s njime okoriste svi bez razlike marvoogojci, da svima budu blagodat jednako udieljene i da u njemu ne prevagne utjecaj samo moćnijeg dijela gospodarata.

I kao da su sastavljali zakonske osnovne imali pred očima bojazan, da bi zavod mogao skrenuti sa pravog puta, umetnuće u osnovu i odredbu, da je ministar poljodjelstva dužan, da svake godine podasire parlamentu izvještaj vrhu načina kako je zavod upotrebio subvenciju i druga sredstva, te vrhu poslovanja i djelovanja zavoda.

Tim je ustavljena javna kontrola nad radom zavoda, koja može da zajamči donekle ko-rektnost i nepristranost u njegovom poslovanju.

Gostovanje ensembla hrvatskog zem. kazališta u Splitu.

Jedva jedanput opet poslije duge stanke dočekasmo i mi u Splitu da možemo na daskama naše pozornice pozdraviti prave umjetnike i nasladjivati se puni ponosa sa igrom naših dičnih umjetnika.

Družina hrvatskog zemaljskog kazališta započela je kod nas svoje gostovanje u četvrtak 3. o. mj. sa komadom „Hasanaginica“. Ovdje se moram i malo nehotice zaustaviti, jer ne znam sa koje strane da počnem, a da se ne ogriješim o dužno priznanje ni autoru, koji je tako vješto iz mirnog vrta naše narodne poezije, isakupio iz neizprerivog narodnog naga blaga pojedine zgodne momente, te ih tako vješto obradio, da bi mu i najveći dramatičar mogao pozavidjati, ili našim milim umjetnicima koji su takovom umjetničkom igrom dali našoj narodnoj pjesmi takav kolorit, da se mi Splitčani ne sjećamo, da smo ikada do sada sa takovim nitsicima otišli iz kazališta kao ove večeri, a sa toliko opet ponosa, što nam je te utiske ulila umjetnička igra naših umjetnika.

Toliko sam pod impresijom same predstave, da ne znam i ne usudjujem se imenovati pojedine umjetnike, jer ne bih znao sa kojeg kraja da započnem, da li od „Hasanaginice“ gdje, Vavre, da li od Hasanage našeg dičnog Fijana, a da se opet ne ogriješim u zbilja umjetničku igru gdjeje Vilhar, gdjeje Lyanke, gdjeje Markovića, Stefanica itd. itd., koji su svi tako sjajni bili, da se drugačije ni zamisliti neda.

U petak 4. o. mj. prikazana je „Zemlja“ od Sehenhara, u subotu „Na ljetovanje“, komedija od Stolbe, a u nedjelju „Borba lepitara“ od Sudermana, sve pred punim kazalištem, a uz tako vrstni prikaz, kakav se riedko i na najvećim pozornicama Evrope može viditi.

U idućem broju osvrnut ću se na prikaz pojedinih komada.

U ponedjeljak davani su Sardonovi „Dobri prijatelji“.

P. M.

nas znameniti onako, kako je bio u prošlosti, tome smo opet mi sami krivi.

Stavimo ruku na srce i priznajmo svoj grijeh. Prvi i najveći uzrok, što kod nas ribolov tunja nazaduje, jest nenavidost, iz koje se porajda osveta.

Živio sam u jednom selu, gdje je ribolov tunja bio posve unosan. Prije se je tunje ribalo sa samom tunarom (noćnjaram) na doček. Našao se jedan bolje stojeći i kupio šabakun. Pošto noćnjara mora da ustupi mjesto šabakunu, pa ne samo noćnjara, ali i svaka druga manja zimska mreža, to se više puta dogodilo da iz osvete dotična pošta bude omalčena ili zavaljena kamenjem, o koje se šabakun potrga i i tunji pobjegnu. Ima i druga. Kako sam rekao, tunj putuje uvijek uz vodu. Pri ribanju tunja sa šabakunima, straže obilaze glavice oko „pošte“ i promatraju ulaz tunja, koji se upućuju uprav u dno zaljeva naprama pošti, da od ribara, koji tu straže, budu zatvoreni. Što se dogodi? Iz osvete pred poštom jedno dvie, do tri sto metara poteže drugi sa svojim čim, ili braganjom, te na taj način neda tunju napred i zakrići mu

Hrvatski jezik i pomorska vlada.

Prolistamo li stare knjige, naći ćemo, da Hrvat nije nikad na moru podlegao u borbi tuđini, niti da je tuđinski jezik gospodario na Jadranu. To je sledilo prevorom. Hrvat je bio za dugo i dugo vremena izključivi vlastnik Jadrana, a hrvatska zastava pobjedonosno je lepršala. Sile i lovpovštine htjedose, te jedan dio Dalmacije zauzmu Mletčići i u ovoj uvedu svoj jezik i svog lava. Mletačka sila pada i time vlast lava, a dodje Napoleon. Marmont ruši uspome ne dužde, talijanski jezik zauzmi je nazredno mjesto, a otvara širom vrata u ime cara Napoleona jeziku zemlje, jeziku hrvatskome. Mletci uništeni, serenissima ukinuta i zgnjevljena povuče se među mletačke lagune, a jezik hrvatski, jezik naroda ovih sinjih žala opet zavlada i zagospodari Jadranom.

Nu ova sreća nije dugo trajala. Mirom u Campoformu Francuzka morade opet ustupiti Dalmaciju Austriji u čijoj vlasti je evo i danas.

Nu što se dogodilo, nakon poraza kod Mantove, sv. Lucije, Solferina, Verone itd., Austrija izgubi i Lombardiju, a time i Mletke, te se povuče na se i zatvorí svoje granice, a kao središte za sve svoje trgovačke pomorske poslove odabere Trst. Zašto? Zato, jer su kao u najbliži grad na granici u nj preselili se svi oni velikaši, koji su onako sretno i uspješno provadjali svoju politiku na korist Austrije u Mletcima. Cijeli Jadran, dakle padne pod upravu Trsta. Talijanski jezik zagospodari u unutrašnjoj i vanjskoj upravi, a s njim uporedo i njemački. A Dalmacija? A jezik hrvatski?

Da, tko ga pozna — Hrvat ni hrvatski jezik za pomorsku vladu nije obstojao prije, pak ne postoji ni danas.

U doba smo rješenja jezičnog pitanja, pa prem u naredbi stoji, da će se hrvatski jezik uvaditi postepeno kod pomorskih ureda, što mi vidimo?

Sve tiskanice još su njemačke, ili njemačke i talijanske. Svi spisi, što ih izdaje pomorska vlada, skroz su pisani ili njemački ili talijanski. Polvalve, nagrade, plate, doplate, imenovanja, što pojedini primi u Dalmaciji sve je to njemački ili talijanski. Dozvole za ribarju, putni listovi za čeljad i blago, još je sve to u njemačkom ili talijanskom jeziku. U jednu rječ, svi uređi a tako i svi ljudi na pomorskoj vladi, izim pose dičnih iznimaka, robovi su sustava švabskolatinske rase.

Ne dalje od nazad par dana došao je k nama jedan siromah, koji nam pokazao odluku pomorske vlade, koja mu je odgovorila na jedan njegovu prošnju. Nebi čovjek vjerovao, kad mu rečemo, da je odluka bila napisana u njemačkom jeziku. Jeli ovo za to, što smo u eri posvemašnog polhrvačenja ureda u Dalmaciji ili što drugo mi ne znamo, ali znamo samo to, da su našim sinovima uprav radi toga što pomorska vlada sve uređuje, pa i u Dalmaciji na talijanskom i njemačkom jeziku zavorena vrata budućnosti, sa širom otvorena švabskim plemićima i barunima, koji se toliko razumju u pomorske a i ribarske stvari, da nam stvari idu onako kako idu, to jest, da ne mogu gore. S ovog razloga, a u interesu naše zemlje i napredka našeg pomorstva i ribarstva, naši zastupnici imali bi baš sada kad se radi o preuređenju pomorske vlade i njena osoblja u parlamentu ne samo podići svoj glas, već odlučno zahtijevati, neka Dalmaciju odcepí od Trsta, to jest, neka Dalmacija bude imala svoj odsjek za pomorstvo i ribarstvo, koji neće imati ništa zajedničkoga sa onim u Trstu, već će jednom, kad je tako odlučeno, podpadati pod vrhovnu vlast u pomorskim i ribarskim stvarima u Beču.

Ovo je neobhodno potrebno tim više, što po novoj naredbi jezik hrvatski mora postati

jezik službeni kod svih pomorskih ureda u našoj zemlji i što naši ljudi, a osobito ribari drugi jezik izim hrvatskoga ne poznaju ili ako poznaju, ne onako kako to služba zahtijeva po današnjim propisima. Ako naši zastupnici izjadu s ovakvim predlogom i ako se postaraju za njegovo oživotvorenje, ali odlučno, mi ćemo onda biti zadovoljni, a otvorili će se put sretnijoj našoj budućnosti na Jadranu, na kojem danas na žalost tuđin gospodari, te nas i naše gazi i unjetava.

—rič.

Političke vesti.

Kriza u Ugarskoj. U ugarskoj krizi nastala je pauza. Iza Wekerla dolazi red na Kossutha da bude primljen u audienciju. Kossuth će doći pred kraja u svojstvu predsjednika nezavisne stranke i vodje parlamentarne većine sa konkretnim predlozima. Hoće li ti predlozi biti prihvatljivi sa strane krune ne može se doduše znati, nu po pisanju neodvišnjačkih listova izgleda, kao da neodvišnjaci ne će napustiti svoje dosadašnje stanovište u pitanju samostalne banke, koje je prouzročilo današnje kritične prilike. „Magyarország“ naglasuje: „da Magjari ne imadu što izgubiti (!) i da mogu čekati, jer bez neodvišnjaka da i onako neima rješenja krize“. U bankovnom laboru se prvi velika i bučna reklama u Budimpešti. Izgleda, da će iza skupštine uslijediti i demonstracije.

Podržavljenje otkupa kmetova. „Zeit“ doznaje, da su nakon iztupa u aneksonom odboru poveljeni pregovori između austrijske i zajedničke vlade doveli do toga, da je zajedničko ministarstvo izjavilo se pripravnim stupiti bliže pitanju podržavljenja otkupa kmetova u Bosni i Hercegovini. No bar, Barian je naglasio, da će takove korake moći tek onda poduzeti, kad u Ugarskoj bude kabinet, koji će biti kadar stupiti u pregovore sa austrijskom i zajedničkom vladom o financijalnoj bazi eventualnoga podržavljenja otkupa kmetova.

Razkol u ruskoj oktobrističkoj stranci. Radi glasanja u dumi o slobodi savjesti staroverjaca nastala je u opozicionalnoj oktobrističkoj stranci kriza. Pošto su neki članovi, bliži desnici, glasovali protiv zak. osnovi o slobodi savjesti, to su se predsjednik stranke Gučkov i podpredsjednik Rodsjankin zahvalili na časti, jer je to učinjeno protiv zaključka stranke. Dva oktobrista, oba svećenika, pridružili su se desnicu, koja je vrlo nezadovoljna, da je prodra zak. osnova o slobodi savjesti.

Jezično pitanje u Českoj. „Moravske Orlice“ glasilo ministra Začeka objelodanjuje članak o jezičnom pitanju, u kojem se pozivaju Češi, da odustanu od dosadašnjeg utraquističkog stanovišta, te da rješenje svedu na osnovi pariteta jednojezičnosti.

Srbski ekstremi u Bosni. „Tagespost“ javlja, da se u Bosni ustrojila jedna ekstremna frakcija srbskih radikala, koja će stajati u opoziciji dosadašnjem vodstvu srbske radikalne stranke.

Izigravanje Zagreba po ug. drž. željeznici. Kako javljaju imao bi sav teretni promet, koji je do sada išao brodskom prugom preko Zagreba na Rieku i natrag od 1. srpnja obilaziti Zagreb i ići preko Karlovca na Vrginmost. Koštut time želi prvo izigrati južnu željeznicu time, što ne bi trebao plaćati mostovine za dolazak u Zagreb i drugo Zagreb po mogućnosti izigrati i učiniti ga mrtvom prometnom točkom. Prema tome ne bi Zagreb u opće dobio kolodvoru za ranžiranje. Kod nas ide sve ljepše i ljepše — u eri Rauchovog „gospodarskog“ programa.

Hrvatski častijki naraštaj nestaje. Iza minule ratne pogubnosti stajati je hrvatski

Da pako prestane trvenje među posjednicima noćnjara, šabakuna, migavica i braganje, neka pomorska vlada zabrani posvemašno ribanje sa migavicom i braganjom u doba ribanja tunja ili neka ga bar ograniči sa samu zornju, a više ne podništvo.

Da se predusretnu opetovani sukobi na poštama za ribolov tunja između samih posjednika šabakuna, uputno bi bilo da se učini ono, što je predložilo mjestno ribarsko povjerenstvo Šibenicko za zaljev u Mandalini, a to je, da „pošte“, koje su na dohvatu zapasa jednog šabakuna imaju se smatrati kao jedna i na ovima se čini samo jedan ždrieb. Ovim predlogom koga je pomorska vlada već uvažila postiglo se je, to da danas ribolov tunja teče redovito. Prije ovog bilo je pretinja, pravda, kubura i kamenja.

Pošto pomorska vlada u strogom smislu riedi ne vodi ždrieb, već ga uređuju sami ribari, to bi bilo od priekne nužde, da se u dotičnom zapisniku umetne, ali ne samo da ostane na papiru, nego da se vrši, da svaki ribar, koga je zapao ždrieb na ovoj ili onoj pošti mora na istoj stajati u podpunoj spremi sa šabakunom i

prava navala pitomaca u vojničke zavode. Ali vrlo malo Hrvata i ostalih Slavena. Veći dio ovih pitomaca pripada njemačkoj i magjarskoj narodnosti. Ovo je sa našeg stanovništva vrlo hrdjav, pošto već i sada vlada velika oskudica hrvatskog častičkog podmladka kod stojeće vojske, a još više kod ratne mornarice, a kod konjanštva ga pogotovo ni nema. Preporuča se za to našoj mladeži, da se posvećuje i vojničkom častničkom staležu.

Novi srbski zajam. Priznaje se sa poluslužbene strane, da ministar izvanjskih posala Dr. Milovanović pregovara sa nekoliko francuskih novčanih zavoda, radi zajma u iznosu od 120 milijuna franaka, kog bi Srbija imala od Francuske da posudi. Taj bi se novac imao upotrebiti za unutarnje gospodarstvene svrhe, poglavito pako za izgradnju novih željeznica. Vele, da su pregovori već skoro gotovi, te da će u najskorije doba zajam već biti sklopljen.

Srbija se naružava. Iz Beograda javljaju, da je ratno ministarstvo pozvalo više evropskih tvornica oružja, da podnesu ponude za dobavu 85.000 pušaka-opetusa i 80.000.000 naboja.

Trgovinski pregovori sa Srbijom. Trgovinski pregovori-monarhije sa Srbijom povest će se — možda skoro — na bazi trgovackoga ugovora, koji je zimi god. 1908-09. šest mjeseci stajao provizorno na snazi.

Englezki strah. Gotovo svi londonski listovi bave se odnošajima između Englezke i Njemačke, te se vrlo pesimistički izjavljuju. Za to zahtijevaju, da se Englezka što prije i bolje naruži, te da uvede obću vojnu dužnost, a svoju flotu podigne na što je moguće veću snagu.

Ustav za južnu Afriku. U Kapstadtju je 2. ov. mj. otvoren parlament. Viečalo se o promjeni ustava, ali je debata o njoj odgođena Parlament Transvaala i kolonije Oranje prihvatili su ustav.

Iz hrvatskih zemalja.

Ljubljanska banka u Sarajevu. Upraviteljstvo ljubljanske banke iznajmilo je u Sarajevu prostorije, u kojima će se smjestiti bankovni ured. Kako iz Ljubljane javlja bankino ravnateljstvo, još nije određen dan, kada će banka početi djelovati u Bosni i Hercegovini.

Kako se posjećuje Postojna. Na drugi dan Duхова posjetilo je Postojnu i njezinu špilju do 10.000 stranaca.

Jubilej grada Varaždina. Među svim hrvatskim gradovima Varaždin je najstariji kraljevski slobodni grad. On je naime ovu čast postigao god. 1209. od kralja Andrije II. Prema tome ove se godine navršuje ravno 700 godina, što je Varaždin postao kraljevskim i slobodnim gradom. Varaždin će da ovu svečanu zgradu proslavi dostojnim načinom.

Viesti zagrebačkih listova. „Pokret“ donosi informaciju, da je Rauchov položaj u Beču uzdman. Frank je imao tu zadaću, da nešto Rauchu u Beču pomogne. Ali kad je došao u Beč, vidio je, što je sa Rauchom i da mu već traže nasljednika, za kog je predestinirana jedna osoba poznata iz Kluhenovo doba, a živi u Gracu. Frank, čim je to čuo, posla je odmah svoga pouzdanika u Grad, da toj predestiniranoj osobi preporuča Josefa i njegovu stranku.

Pokrajinske vesti.

Iz zastupničke kuće. Stigao je zast. Bulić i prisustvovao jučerašnjoj sjednici. Čestitao mu vodja socialista Pernersdoffer, što je ipak došao u tako važnom po opozicijski momentu. Ostali slavenski zastupnici odobrili njegov postupak. Odmah je položio zakletvu uz državopravu

ogradu. Generalni govornik proti Šušterčičevu predlogu Dr. Glonbinski napao oštro predlog. Bivši ministar Dr. Gessman izjavio je, koliko će po njegovu mišljenju glasova imati većina kod glasanja o predlogu zastupnika Dr. Šušterčiča. Dra. Laginje i viteza Vučkovića. Prama njegovom računu, većina bi mogla imati samih 10 glasova većine. Međutim vladinim strankama ova većina nije dostatna, pak su još jutros pokušali kod čeških klerikala, da bi ih nagovorili, da za vrijeme glasanja izadju iz dvorane. Češki klericali su odbili sve pokušaje kršćanskih socijala u tom pogledu. Poljska pučka stranka sigurno će izupititi iz poljskog kluba i pridružiti se „Slovenskoj jedinoti“. Sav upliv Dr. Glonbinskoga ostao je uzaludan.

Odikovanje. Na predlog Academie des inscriptions et des belles lettres, Ministar nastave u Francuzkoj imenovao je Mnsgra. Dn. Franu Bulića Officier de l' instruction publique.

Telegrafске vesti. Dne 3. tek. mjeseca predana je bila saobraćaju brojovana služba kod c. k. poštanskog ureda u Putnikoviću, koja se stanica nalazi uključena u telegrafskoj prugi broj 1529.

Iz grada i okolice.

Vjenčanje. Danas u 11 sati vjenčala se dražestna gospođica Vinka Gojanović sa gospođinom Antunom Eskinjom iz Biograda. Sretin mladencima i njihovim obiteljima naša srdačna čestitanja!

Pastirski pohodi. Presviđeti biskup dr. V. Puljišić obaviti će pastirski pohod u Zatoni dne 16. i 17., u Rašlini dne 18. i 19. ovog mjeseca, u Primoštenu dne 3., 4., 5. a u Krapnju dne 6. i 7. idućeg mjeseca.

Varoška crkva i župski stan. Zastupnik Perić, Dulbičić i drugi upraveli su ministru bogoštovlja i nastave, uz dolično obrazloženje, na 18. pr. mj. sljedeća dva upita:

1. „Je li voljna Njegova Preuzvišenost uzet na znanje navedene razloge i narediti, da se odmah napravi naert nove crkve i sprovede u djelo na državne troškove ujedno sa radjama, koje su već započele odnosno na uređenje prostorija oko današnje crkve?“ 2. „Hoće li njegova Preuzvišenost na temelju navedenih činjenica narediti, da župniku i pomoćnicima župe Varoša u Šibeniku nabavi se ili gradi novi stan?“ — Vidit ćemo hoće li se i kada ovi pravedni zahtjevi izpuniti, a odgovor ministru, ako usliedi, priobćit ćemo na znanje naših građana varošana.

U parlamentu. Šušterčičevi predlozi odbijeni su kukavnom većinom od 5 glasova. Bio je prisutan i zastupnik Bulić. Prodan prosvjedovao je proti pisanju „Fremdenblatta“. O svemu tomu bavimo se u današnjem uvodnom članku.

Drvena obala izpod obćinske ribarnice već je dogotovljena. Sad su počeli da poprave drvenu obalu pred restaurantom gospođina Antuna Bogiča. Ove drvene obale sve nam kažu, da se ni malo ozbiljno ne misli na gradnju prave obale od lukobrana do lučkog ureda, koje je Šibeniku toliko nužna. Povratiti ćemo se na stvar.

Hrvatskom Sokolu darovaše: da počasi uspomenu pokojne Tonke Zorić g. dr. Mate Drinković K 2; da počasi uspomenu pok. Ivanke Spozne g. Vjekoslav Bogdan K 2. Uprava „Hrv. Sokola“ najljepše zahvaljuje.

O Marku Vučkoviću. „Divadelny Tačkij“ od 29. svibnja piše: „Zvezda našeg „Narodnog Divadla“ u Pragu, bariton g. Vučković, kojim se uprava tog zavoda s pravom ponosi, ovaj uzamjenjatelj, koji zadivljuje ne samo slušaoce nego i pozornicu, priobćio je upravi, da ga je intendant dvorske opere bečke Weingartner

pozvao za nekoliko predstava da gostuje u onom kazalištu. Svaki će razumjeti povod ovome putovanju Vučkovića u Beč; sve izgleda, da će Prag izgubiti Vučkovića, koji nam toliko na sreću leži.“

Za naš vodovod. Po viestima iz Beča doznajemo, da je ministarstvo željeznice odobrilo osnovu o rekonstrukciji našeg igradskog vodovoda, koju je dala napraviti naša obćina. S tehničke strane izplana, osnova je pronađena tačna, sad se imaju da ispitaju još neka pravna pitanja, te se je nadati, da će prije konca ovog mjeseca usliediti, zvanično odobrenje. Zauzimanje naše obćine u ovom pitanju ne će prestat, dok se god Šibeniku ne pruži potrebita mu sigurni i dovoljni obskrba vode. Sad nastaje prilika, da se vidi, kako će u provadjanju osnove doći u susret Šibeniku država sa subvencijom, koja je u svojoj doba već zaskanala. O svemu izvestit ćemo na ovome mjestu našu javnost.

O telefonu. Radnje za smještenje telefona započele su liiepo napreduju. Broj prijavitelja dosad je liep, ali čujemo da se neki još sklanjaju prijavitelji se iz bojazni, da bi im telefonski spoj mogao izložiti kuće-udarcu groma. Možemo ih uvjeriti, da je ta bojazan skroz neosnovana, dapače telefonski spoj nosi kao posljedicu sigurnost, zaštitu kuće od groma, jer u tom slučaju kuća bude-providjena naročitim munjotegom. Ovom prilikom nalazimo shodnim preporučiti građanima, da budu susretljivi prema ovome podvratu t. j. da ne stvaraju poteškoća što se tiče namještaja i provedbe pruge, u koliko je zato nužno da budu upotrebljeni zidovi ili krovovi kuća. Pogibelji ne ima nikakove, slučajne štete nadoknadjuje erar, a onda se radi o jednom sredstvu obćenja, koje je cijelom gradom od koristi i koje pomaže njegovu napredku.

Kazalište. U nedjelju dakle počimlju predstave hrvatske družine zagrebačkog kazališta. U Splitu uspjesi ove družine upravo su krasni kako čitamo u splitskim novinama i kako čujemo od osoba, koje su tamo predstavama prisustvovala. A i bez toga uvjereni smo bili unapried, da će ovo gostovanje u Dalmaciji uzneti i oduševiti naš svet, a u Šibeniku ovdje po gotovo. Sutra ili prekosutra biti će izdani i plakirani oglasi, koji će najaviti prvu predstavu za u nedjelju i u kojem će biti naznačene i cene. Svaku predstavu prati će u medjučini-ma orkestar našeg „Sokola“.

Na naslov „Ugarsko-hrvatsko dionič-kog pomorskog parobrodarskog društva“. U broj 321 „Tršćanskog Lloyd“ bili smo zamolili parobrodarskog društvo „Ugar-hrvatsko“ na Rieči, da nam do 15. svibnja t. g. po mogućnosti dade još jednu prugu „Rieka-Kotor br. 2“, koja bi stalnu svezu imala koli u do-lazku, toli na povratku, tičući između ostalih luka Šibenik i Trogir. Ali do danas još nevidimo ništa. Stoga ponovice liepo molimo društvo „Ugarsko-hrvatsko“, da nam uredi željenu prugu što prije moguće. Rogožnički trgovci.

Odreka načelnika vodičke obćine. Primamo iz Vodica: Svakomu je poznato, da god. 1904. bi razpušteno vieće obćine vodičke. Vladinom povjerenikom bi imenovan Andrija Šain. I ovaj silnik za punih pet godina gnječio svoje obćinare. Pod njim izmjenilo se 3 liečnika, 6 tajnika, 8 redara. Nu svaka sila za vremena. I ovaj vladin vrđ razbio se. U pr. četvrtak dao pismeno demisiju. Rušila ga pravaška opozicija, a srušilo ga — glasom nepovjerenja neodobra-vajuć mu do tri puta „proračun“ — isto ono vieće nad kojim on nadao se uvijek vedriti i obiaćiti. A što ne položio čast obćinskog vieć-nika, tim samo spao sa sedla na samar. — Zahvalio se na časti prvog obćinskog prisjed-nika i gosp. Grgo Markoč, jer smatrao svojim

poniženstvom samo i za sami jedan čas sjesti na onu stolicu, koju svojim silništvom obezbe-šio vodičana krvnik Andrija.

Vieće obćine vodičke sastaje se u su-ootu da naknadno izabere načelnika i prvog prisjednika. Sjednici prisustvovat će i vladin izaslanik.

Poruke uredništva:

Č. g. dopisnik, ovdje. Vaš članak na odgovor šibenskom dopisniku splitske „Slobode“ objelodaniti ćemo u subotu, jer nam je za današnji broj prekasno uručen. Zdravo!

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavačel i odgovorni urednik Josip Drezga.

Obavjest.

Čast mi je javiti, da koncem lipnja prenosim moj „Hotel Krka“ s restauracijom u kuću Unič, isto na obali, povrh kavane „Miramar“.

Preporučujem se svim mojim cijenjenim gostima i prijateljima i za u buduce, uvjeravajući ih, da ću svojski nastojati, da budu uvijek i posve zadovoljni.

Šibenik, 14. svibnja 1909.

Frane Crljenko,
hotelier.

Oglas.

Stavlja se poštovanim gg. kupcima do znanja da razasijemo

zelene orahe

u poštanskim korpama po 5 klg. franco svaka pošta u Austro-Ugarskoj po 4 krune. — Orasi zelene upotrebljavaju se za kuhanje u slatko. — Novce i naručbe šalju se:

S. H. Mulić

Konjica (Hercegovina).

Srbsko-pravoslav. Crkva

u ŠIBENIKU

ima razpoloživih K 12.000, koje bi dala u zajam, na dobit od 6 posto prvim naslovom na zgrade u Šibeniku.

Tko želi zajam u tom iznosu, ili u manjemu, nek se obrati predsjedniku savjeta te crkve,

Drn. Nikoli Subotiću.

6-6

ljudima, pošto ako to nije, ostaje prosto drugome u slučaju, ako se riba ukaže zapašati je. Jer što se je do sada događalo. Ribari bi spremni šabakune i leute povelu na poštu. Kad se riba ne bi ukazala ili kad nije bilo nade ribolova, „parun“ sa družinom uputio bi se u obližnju krčmu i tu pio i kartao se. Od jednog se ukaže riba. Onaj šabakun koji je bio na bližnjoj pošti u svoj spremi, videći, da nema ni paruna ni ni ljudi na onom leutu, koji straži na pošti gdje su tunju prispjeli na siguran zatvor, podje tamo i zatvori ribu. Kad je stvar već učinjena eto trče iz krčme nakresane družine i letimice u leut, vičući, psujući i prieteći. Sad nastaje pravi pakao. Mreža se baca preko mreže, veslima se lupu. Puške se pune, a Boga se psuje. Pravo kaže poslovica da između dva parbača treć uživa. Ovaj treć jest naš tunj, koji je sretno između izprekrizanih mreža umakao, a i gospodin odvjatelj, koji perusa u ređu obe stranke. Ne braćo ribari ovako, već živite umjereni, ostavite se krčme, a čuvajte vaše leute, jer vi ne znate ni ure ni časa, kad vam se može sreća nasmitati. Ribanje tunja jest kao lutrija.

Pogodite li broj, eno vas sretnih, a tako isto, prisprije li riba te ju sretno zapašeće, eno vas bogate.

Prije sam natakuto, a sad ponavljam, da ribanje tunja u Dalmaciji ne će biti unosno, ne će biti obće korisno, ne će biti blagoslovljeno, ako se ribari tunja ne ujedine u zadruge. Ovo je jedini spas, da podignemo nekad bogati ribolov tunja u dalmatinskim vodama.

Pri poglavlju VIII. na strani 63, spomenuto sam strielu, ili kako ju talijani zovu „Definiera“. Ona po pravu imala bi služiti za ubijanje dupina i s toga bilo pomorska vladu, bilo „Austrijansko ribarsko društvo“ u Trstu, rade posve pametno, kad dolazi, diele i novčanih nagrada. Na zašlost što naši ribari u nekim mjestima rade, je li se pojavilo jato tunja u zaljevu i počelo skakati van vode čieč ladja obskrbljena strielama i puškama vozi se i krži preko zaljeva. Dok koji tunj zabasa, veseo i zadovoljan, da je našao bogatu pašu i svoj želudac nahranio liepim i debelim zalogačem, što na svoju zašlost vidi i čuje? Bum bum i bum sa svih strana.

Ne upućeni u ribarstvo, motreći ovo puškaranje, mislili bi da je to veselje kojim ribari pozdravljaju se oko njega, žele mu pomoći, ali kad vide da mu pomoći nema, razložošeni ostavljaju ga mrtva na dnu mora i bježi van iz kuće razboj-nika. Isti se postupak opaža i sa ubijstvom tunja sa strielom, koju više puta jedan tunj nosi u podmrseke dubine k svojim drugovima, kao znak divljačiva nezahvalna ribara.

Doduše moram priznati, da je na temelju zakonskih propisa o ribarstvu, ubijstvo tunja bilo strielom, bilo puškom zabranjena, ali naši ribari misleći, neću reći iz zlobe, već u dobroj namjeri, da je tunj bez pameti, upotrebljavaju ova sredstva, koje su napokon samim njima, a ne drugome osvećuju. Naši ribari ne bi nikad imali svrgnuti s uma, da je tunj toliko pametan, toliko razborit da mu ne hvati, nego sama rieč, a da izim duše i silke Božje što u sebi ima ribar, tunj je po svemu ostalom u razboru njemu ravan.

S ovog frazloga s razboritim stvorom moramo razborito i postupati.

Opazio sam više puta da tunji bivaju za-

pasani i „parun“ na leutu veseo da je svoj po-sao obavio. Tunji „baraju“ u zapanasu prostoru, a ribari zahvaljuju Bogu i viču: Hiljadu glava! Što šabakun kraju, sve to manje branija. Saka se iziče, mreža ciela, a saka ciela i paraza. Što je to? Kad su tunji umakli, gleda, pita ribar ribara. Njihovo srdce, od žalosti da svine a kako i ne bi. Već mjeseca straže i čekaju sreću, a kad su mogli da se izkrpe ili bar „spizu“ plate, nastia razočaranje, jad i tuga. Svi ribari su onaj čas kao ubiveni. Muče ni da bi zuba obje-lili. Više puta udare i u gaikve. Pripoviedaju kako su na putu susreli ovu ili onu staru seljanku, koja da im je, jer „vištica“ odniedla sreću itd. A koji je prvi uzrok?

Nemar „paruna“. S ovog razloga, a da se ovo izbjegne, svaki „parun“ morao bi tačno poznavati vištinu svoga „šabakuna“ kao što i dubinu „pošte“. Ako ovo nezna, što se događa? Naučnan od družine, a željan da što prije zatvori ribu, on počne bacati šabakun prije u more nego bi morao, te pošto mreža ne dopre do dna, a više puta ni do kraja, tunji im onda umaknu. (Nastavit će se.)

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA - PODRUŽNICA - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

DIONIČKA GIVANICA K 1,000.000

Pričuvna zaklada K 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, občinama i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razretetnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

34-52

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinski trg, Borislavićeva ulica br. 2. - - - - -
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Oštek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja

I. Na ljudski život:

1. a) osiguranja glavnica za slučaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.

2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez liečničke pregledbe.

3. Pučka osiguranja na male glavnice bez liečničke pregledbe.

II. Protiv štete od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
2. Osiguranja pokretnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odjelima iznosi:	K 1,410.816.28
Od toga jamčevne zaklade:	K 1,000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko:	K 820.000.00
Izplaćene odštete:	K 2,619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatiae“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356. - - -

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE. 38-52

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

ŠIRITE - - - - -
- „HRVATSKU RIEČ!“ -

Oglašujte

„Hrvat. Rieči“.

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.
..... Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove eskomptuje mjenice, daje predujmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te

banknote i unovčuje kupovne i izždriebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdeje doznake na sva glavnija tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumente) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjetnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete. 38-52

HRVATSKA TISKARA I KNJIGOVEŽNICA - ŠIBENIK.

TISKARA

Obskrbljena je sa najmodernijim i najsavršenijim strojevima, te prima sve u štamparsku struku zasjecajuće radnje od najjednostavnijih do s najfinijim ukrasima izradjenih, a sve uz umjerene cijene.

Izrađuje svakovrstne radnje kao: Knjige i brošure, sve vrsti tiskanica za občinske, župne i druge urede, seoske blagajne, odvjetničke trgovce itd. itd., te moderne posjetnice, zaručne i vjenčane objave, pozive na zabavu plesne redove, osmrtnice itd. itd.

KNJIGOVEŽNICA

obskrbljena je sa strojem za pozlaćivanje i sa najnovijim slovima, te izvršuje sve knjigoveške radnje sa tiskom u bojama, posrebljenim i pozlaćenim, a prima naručbe za izradbu raznih galanterijskih predmeta, kutija, okvira itd. itd.

Preporuča za to svoje proizvode slavnom občinstvu, a napose trgovcima, zavodima i društvima.

Jedina hrv. tvornica voštanih svieća Vl. Kulića u Šibeniku